

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม*

THE CREATION OF WATERCOLOR WORKS THAT REFLECT THE WAY OF LIFE OF THE URBAN SOCIETY IN NAKHON PATHOM PROVINCE

วัชรพล หงษ์ทอง

Vacharapol hongthong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom, Thailand

E-mail: duke_body@yahoo.com

บทคัดย่อ

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งมีทิวทัศน์และสภาพแวดล้อมที่มีความงดงาม ด้วยตัวสถาปัตยกรรมของอนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและย่านชุมชนที่สะท้อนให้เห็นการใช้ชีวิตการดำรงอยู่ของผู้คนชาวนครปฐม สภาพของเมืองที่ประกอบไปด้วยอาคารสิ่งก่อสร้างโครงสร้างของตึกที่อยู่อาศัยเก่าแก่แหล่งธุรกิจสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากอดีต ที่ล้วนมีคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมมีความงามทางสุนทรียะซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนักและอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ยังคงมีหลงเหลือให้เห็น ซึ่งตัวของข้าพเจ้าเองแม้จะไม่ใช่นครปฐมแต่กำเนิด แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งนี้โดยอาศัยและใช้ชีวิตเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดความซาบซึ้งประทับใจความทรงจำ ณ ที่แห่งนี้ จากที่กล่าววนครปฐมเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและสงบสุข สภาพภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างต่อเนื่องเมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับการดำรงชีวิตจึงเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าซึ่งเป็นทั้งครูผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะและผู้วิจัยในโครงการวิจัย มีความสนใจที่จะสร้างสรรค์จิตรกรรมเหมือนจริงภาพบรรยากาศของทิวทัศน์สภาพแวดล้อม ตลอดจนการศึกษาจากผลงานภาพวาดของศิลปินชั้นครู ตำรา เอกสารวิชาการ และสื่อที่เกี่ยวข้องกับงานจิตรกรรมสีน้ำจากเว็บไซต์ต่าง ๆ วิธีการถ่ายทอดงานจิตรกรรมสีน้ำของศิลปินที่มีชื่อเสียง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคนิคจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์อันมี

* Received 6 February 2023; Revised 25 February 2023; Accepted 27 February 2023

เอกลักษณ์เฉพาะตัวของข้าพเจ้า โดยสื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน
จังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: จิตรกรรมสีน้ำ, วิถีชีวิต, จังหวัดนครปฐม, วัฒนธรรม

Abstract

Nakhon Pathom is one of the provinces in the Central Region and is adjacent to Bangkok the capital of Thailand. It has beautiful landscapes and environments. The architecture of historical and cultural monuments and community areas reflect the lifestyle of the people of Nakhon Pathom. The city structure consists of buildings, old residences, and business areas inherited from generation to generation from the past. All have aesthetic beauty coupled with cultural and artistic value which is still relatively rare and may change through time. Despite the researcher not being a native of Nakhon Pathom, by living for some time he has become a part of this society, therefore treasuring the memories of these places. From the aforementioned, Nakhon Pathom continuously changes in landscape when technology and development play a vital role in daily life. Thus, this inspired the researcher for this project to create artwork. The researcher is interested in presenting the atmosphere of the environment and in studying painting pieces by master artists, textbooks, academic documents, and media related to watercolor painting from various websites. These helped create landscape watercolor paintings using the researcher's personal style and identity to convey the way of life and culture of the community in Nakhon Pathom Province.

Keywords: Water Color Painting, Way of Life, Nakhon Pathom Province, Culture

บทนำ

“เราทุกคนล้วนแล้วแต่มีความทรงจำอันงดงามที่หลากหลาย ความทรงจำมักถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่หลากหลายแล้วแต่บุคคลผู้เป็นผู้ถ่ายทอดความทรงจำต่าง ๆ เหล่านั้นเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความทรงจำที่เราบันทึกด้วยวิธีต่าง ๆ ก็เหมือนกับการจดบันทึก ‘ไดอารี่ของชีวิตเรานั้นเอง’ (สุรพล แสนคำ, 2552) ความทรงจำ หมายถึง การบันทึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของเราผ่านการเรียนรู้ ไม่ว่าเราจะเรียนรู้อะไรมาตามมันจะถูกบันทึกเข้าความทรงจำของเรา ความทรงจำจะประกอบไปด้วยกระบวนการเก็บ ดึงออกมา และ การใช้

ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รูป เหตุการณ์ ไอเดีย หรือ สกิลในการทำอะไรต่าง ๆ หลังจากที่มีข้อมูลดั้งเดิมไม่ได้มีอยู่แล้วตรงหน้าเราแล้ว เช่น ความทรงจำเกี่ยวกับว่าเมื่อวานตอนเย็นเราทานอะไรเป็นอาหารเย็นหรือไม่ได้ทานเลย หรือ เราได้จดตรงไว้ที่ไหน ความทรงจำถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเรามากในการดำรงชีวิต ถ้าหากไม่มีกลไกที่ทำให้เราจำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา เราก็จะไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้เลย (พจ ธรรมพิร, 2022) ภาพวาดก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการบันทึกความทรงจำทั้งด้านดีหรือด้านลบ ซึ่งล้วนแล้วแต่ประสบการณ์ของ จิตรกร ศิลปินและผู้ทำงานศิลปะ นั้น ๆ จะถ่ายทอดออกมาแทนการสื่อสารด้วยภาษาเขียนหรือภาษาพูด โดยภาพวาดเหล่านี้ถูกเรียกว่า “จิตรกรรม”

จิตรกรรม (Painting) คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ ทางสุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น เป็นต้น เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปิน อาจเลือกเขียนภาพบุคคลพืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้นในรูปแบบต่าง ๆ (ปริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์และคณะ, 2562) ดังนั้นในการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานทางศิลปะ จิตรกรรมสีน้ำนับเป็นสีพื้นฐานที่นิยมนำมาใช้ในการฝึกหัดระบายสี เนื่องจากเป็นวัสดุที่จัดเตรียมง่าย และด้วยคุณสมบัติโปร่งแสงของสีน้ำจะทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติเข้าใจวิธีการผสมสีได้ดี ดังนั้นจึงถูกเลือกขึ้นมาเป็นรายวิชาหนึ่งที่จะฝึกหัดให้นักศึกษาหรือผู้เรียนศิลปะรู้จักการพิจารณา การสังเกต การลอกเลียนจากหุ่นแม่แบบที่อยู่ตรงหน้าหรือทิวทัศน์ที่อยู่แวดล้อมด้วยความถูกต้องทางโครงสร้าง สี แสง เงา และบรรยากาศ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เข้าใจกระบวนการสร้างสรรค์ อีกทั้งงานจิตรกรรมสีน้ำยังสามารถแสดงออกทางรสนิยมและสุนทรียะของตัวผู้วาด

เบื้องต้นการสร้างงานจิตรกรรมเริ่มจากการฝึกทักษะโดยอิงกับต้นแบบซึ่งอาจจะเป็นหุ่นนิ่ง สิ่งของ คน สัตว์ หรือทิวทัศน์อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ตัวของศิลปินหรือผู้ฝึกฝนต้องถ่ายทอดออกมาให้ใกล้เคียงกับต้นแบบที่สุดด้วยทักษะ ทศนคติ ความประทับใจและมุมมองส่วนตัว ผลงานศิลปะในแนวทางเสมือนจริงสามารถใช้รูปลักษณะสะท้อนสาระที่ซ่อนเร้นภายในของรูปเขียนนั้น ๆ อย่างตรงไปตรงมาได้ง่ายกว่าศิลปะในลักษณะนามธรรม (Abstract) ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ทางศิลปะในระดับหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจ โดยจากการที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 15 ปี และในช่วงเวลา ตลอด 3 ปีให้หลังที่ได้รับผิดชอบการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมและควบคุมศิลปนิพนธ์แก่นักศึกษาศิลปศึกษาในแนวทางของจิตรกรรมเสมือนจริง (Realistic painting) ทั้งจากสื่อวัสดุ สีน้ำมัน สีอะคริลิกและสีน้ำที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพวาดภาพจิตรกรรมเสมือนจริงได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้ชมผลงานศิลปะในหลากหลายอาชีพ ได้มากกว่างานศิลปะในเทคนิคอื่น ๆ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากการเผยแพร่ในโซเชียลมีเดีย นำพาไปสู่การขายผลงานภาพวาดเหล่านั้นซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่า เพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นผลงานจิตรกรรม เป็นการสร้างรายได้ สร้างความภาคภูมิใจและสร้าง

ความเชื่อมั่นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อไปในอนาคตตัวของนักศึกษาเอง อีกทั้งยังสามารถนำเสนอภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมชุมชนในปัจจุบันจากแง่มุมต่าง ๆ และยังได้รับความนิยม จากการนำผลงานภาพทิวทัศน์ของนักศึกษาออกแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ

การเขียนภาพจิตรกรรมสีน้ำ ถือเป็นหนึ่งในงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ที่สามารถใช้ในการตอบสนอง ถ่ายทอด อารมณ์ ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ประทับใจ ของศิลปิน จิตรกรหรือนักศิลปะ ได้ถูกต้องสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของผู้วาด ภาพวาดจิตรกรรมสีน้ำมีเสน่ห์ในการแสดงออกของสีที่ชวนหลงใหลประกอบกับสามารถสื่อสารสุนิยมทางสุนทรีย์ของผู้วาดได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสีน้ำยังเป็นสื่อวัสดุที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่ของศิลปิน นักวาดภาพทั้งมืออาชีพและมือสมัครเล่น จิตรกรรมสีน้ำยังถูกนำมาบรรจุเป็นรายวิชาในการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานตามสถาบันการสอนศิลปะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวะ แม้กระทั่งระดับอุดมศึกษาก็ตาม จิตรกรรมสีน้ำ เป็นวิชาที่ฝึกหัดเริ่มต้นไปสู่การเรียนรู้การวาดภาพจิตรกรรมด้วยสีหรือสื่อวัสดุอื่นๆ อย่างเช่น สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีฝุ่น โดยจะเริ่มต้นจากการวาดรูปทรงง่ายๆ เช่นการวาดรูปทรงเรขาคณิตเพื่อเป็นพื้นฐานในการวาดรูปที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นในรูปร่าง รูปทรงอื่น ๆ ที่จะถูกนำมาจัดรวมกันอย่างมีความหมายมีเป้าประสงค์ในการวาดเพื่อศึกษาวัตถุดิบแบบที่อยู่ตรงหน้า ซึ่งถูกเรียกว่า “หุ่นนิ่ง” (Still-life) ด้วยวิธีนี้ทำให้ผู้ศึกษา ผู้ฝึกหัดได้ประสบการณ์และการเรียนรู้ เกิดทักษะ ความชำนาญทางทัศนศิลป์ ไปจนถึงการวาดภาพทิวทัศน์และสภาพแวดล้อม บททะเล สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตลอดจนภาพบุคคล (สุวัฒน์ ปุตตวงศ์, 2549)

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้รายรอบ นครปฐมเป็นเมืองปริมลฑลที่กำลังเจริญเติบโตมีความเจริญก้าวหน้าไปสู่สังคมเมืองใหญ่ แต่ยังคงมีอนุสรณ์ทางวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีความงดงาม เช่น พระราชวังสนามจันทร์ องค์พระปฐมเจดีย์ที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครปฐม ศาสนสถานที่มีชื่อเสียงอย่างวัดไร่ขิง อาคารสิ่งก่อสร้างจากอดีตบ้านไม้โบราณที่มีคุณค่าศิลปะวัฒนธรรมมีความงดงามทางสุนทรีย์ะยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนักและอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ร้านค้าร้านขายของชำตลาดโต้รุ่ง ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นยังคงหลงเหลืออยู่บ้างให้พอเห็นภาพจำในอดีต ซึ่งตัวของผู้วิจัยเองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งนี้โดยอาศัยและใช้ชีวิตเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงเกิดความซาบซึ้งประทับใจความทรงจำ ณ ที่แห่งนี้

จากที่กล่าวมาสังคมเมืองนครปฐมเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและสันติสุข สภาพภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างต่อเนื่องเมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับการ

ดำรงชีวิตจึงเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ข้าพเจ้าซึ่งเป็นทั้งครูผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะและผู้วิจัยในโครงการฯ ต้องการนำเสนอเรื่องราวของสภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันของเมืองนครปฐม ถ่ายทอดสู่ ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ และด้วยความสนใจที่จะศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำเพื่อสื่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐมผ่านทางมุมมองทัศนคติและการทำงานศิลปะตลอดจนศึกษาจากผลงานภาพวาดของศิลปินชั้นครู ตำราเอกสารวิชาการและสื่อที่เกี่ยวข้องกับงานจิตรกรรมสีน้ำจากเว็บไซต์ต่าง ๆ วิธีการถ่ายทอดงานจิตรกรรมสีน้ำของศิลปินที่มีชื่อเสียง เพื่อนำมาซึ่งแนวทางในการพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำในชุดนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำในลักษณะเหมือนจริง ที่สามารถถ่ายทอดภาพภูมิทัศน์บรรยากาศซึ่งสะท้อนการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบในการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” ของข้าพเจ้า เป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำ 2 มิติ ลักษณะงานเหมือนจริง ที่แสดงออกถึงมุมมองของอาคารสิ่งก่อสร้างที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของเมืองนครปฐม บรรยากาศที่สะท้อนถึงของผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองแห่งนี้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครปฐม
2. การเก็บข้อมูลทางภาพถ่ายมุมมองต่าง ๆ ของทิวทัศน์แหล่งชุมชนในจังหวัดนครปฐม
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
4. ศึกษาผลงานของศิลปินสีน้ำที่ให้อิทธิพลต่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
5. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

กระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์ (Process) หรือวิธีการทำงานที่มีขั้นตอนอย่างมีระบบ โดยมีผลสรุปที่เป็นชิ้นงาน ในกระบวนการทางเขียนภาพทิวทัศน์นั้น สำหรับในที่นี้จะกล่าวถึงการเขียนภาพเหมือนจริงที่มีระบบมีวิธีการโดยเรียงการทำงานดังนี้ เริ่มจากการสเก็ตซ์ภาพหรือร่างภาพ ไปสู่การให้น้ำหนักแสงเงา จนถึงขั้นตอนสุดท้ายการลงสีและให้รายละเอียดตามที่คิดหรือจากการเห็นด้วยความประทับใจ (ศุภพงศ์ ยืนยง, 2558)

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” มีจุดเริ่มต้นจากแรงบันดาลใจจาก

องค์ประกอบของสิ่งก่อสร้าง สี สัน บรรยากาศของสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองนครปฐม โดยหลังจากที่ได้ภาพถ่ายต้นแบบจากการลงเก็บข้อมูลซึ่งจะมีมุมมองของทัศนียภาพแบบจุดเดียวและทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนาน (Parallel Perspective) หรือที่เรียกกันว่า Sectional Perspective หรือทัศนียวิสัยจุดเดียว ทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนานที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะด้านหน้าของวัตถุขนานไปกับพื้นระนาบภาพ ไม่ว่าวัตถุจะถดถอยไปไกลขนาดไหน ก็ยังอยู่ในสัดส่วนและตำแหน่งเดิม (สุพจน์ สุทธิยุทธ์, 2550) และเมื่อวาดภาพกลุ่มคนจำนวนมาก จะเน้นเฉพาะคนที่เป็นจุดสังเกตหลัก ๆ หรืออยู่ในระยะหน้าซึ่งจะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ส่วนคนที่เหลือจะเป็นตัวประกอบจึงไม่จำเป็นต้องลงรายละเอียด (Detail) การวาดภาพคนถือเป็นเรื่องท้าทายที่สุดของการวาดภาพในเมือง แต่ถ้าหากจับจังหวะที่ถูกต้องของอิริยาบถของคนในภาพได้แล้วจะช่วยให้งานมีความสมบูรณ์ขึ้น (ธเนศ สังข์สุวรรณ, 2558) ขั้นตอนต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการร่างภาพลงบนกระดาษที่เตรียมไว้ ด้วยดินสอจากข้อมูลภาพถ่าย

2. ขั้นตอนของการระบายสีน้ำ โดยจะลงสีกลุ่มบรรยากาศทั้งภาพ แล้วจึงระบายจากระยะหน้าเป็นหลักก่อน ด้วยน้ำหนักร่อนไปเข้มที่สุด จะสู่กระบวนการการระบายสีน้ำ โดยใช้เทคนิค

2.1 การระบายแบบเปียกบนเปียก (Wet into Dry) หมายความว่า การระบายสีทับลงบนอีกสีหนึ่งหรือสีเดียวกันบนกระดาษในขณะที่สีนั้นยังไม่แห้ง

2.2 การระบายแบบเปียกบนแห้ง (Wet into Dry) หมายความว่า กระดาษที่แห้งไม่ต้องระบายน้ำลงไปก่อนหรือรอให้สีที่ระบายทับโดยปริมาณของน้ำกับสีที่ปลายพู่กันมีปริมาณมากพอที่จะเกาะติดกระดาษได้ทั่ว

2.3 การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง (Dry into Dry) หมายความว่า ปริมาณสีมากกับน้ำน้อย ระบายลงบนกระดาษที่แห้ง เพื่อให้เกิดเกิดการติดของสีบนกระดาษไม่ทั่วถึง แสดงถึงการผสมสีระหว่างสีของเนื้อกระดาษหรือสีที่ระบายลงไปก่อนกับสีที่ระบายทีหลัง (นัฐประชา หงษ์สุวรรณ, 2558)

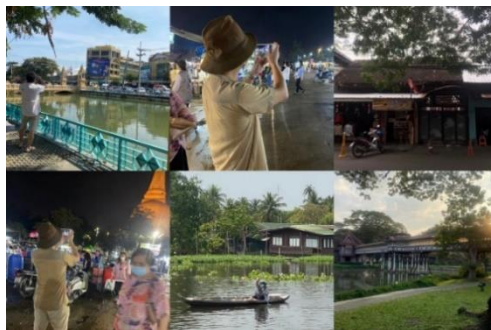
3. ขั้นตอนการเก็บรายละเอียดโดยจะพยายามเก็บรายละเอียดให้ได้สมบูรณ์ที่สุดตามข้อมูลที่รับมาทั้งการลงพื้นที่สังเกตการณ์และจากข้อมูลภาพถ่าย

เครื่องมือการสร้างสรรค์

ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) จากสภาพแวดล้อม บรรยากาศ สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนนครปฐม นำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลภาคสนามจากการเก็บข้อมูลทางภาพถ่ายสถานที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม มาเป็นแรงบันดาลใจจากมุมมองทางทัศนียภาพ หลักทางองค์ประกอบศิลป์ ความงามทางสุนทรียภาพของการตกทอดแสงเงา สีเส้นในบรรยากาศ เป็นเกณฑ์ในการเลือกรูปที่จะนำมาใช้ในการสื่อความหมายและสร้างงานจิตรกรรมสีน้ำ

ภาพที่ 1 การลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูล

2. กระดาษสำหรับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำ
3. สีน้ำทั้งเกรด อาร์ตติสต์และเกรดสตูดิโอ โทนเน้นยี่ห้อที่เป็นมาตรฐานและสีไม่ผิดเพี้ยน
4. พู่กันขนาดต่าง ๆ ใช้ในการลงพื้นที่ใหญ่ พื้นที่ขนาดกลางจนถึงพื้นที่ขนาดเล็กและพู่กันขนาดเล็กสำหรับเก็บรายละเอียด

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์วิจัย “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” ในครั้งนี้ เป็นการสร้างสรรค์จากการได้รับแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมของอาคาร สิ่งก่อสร้าง ผู้คนที่มีถิ่นฐานภูมิลำเนาในจังหวัดนครปฐมรวมถึงผู้สัญจรเพื่อท่องเที่ยวหรือทำกิจธุระตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมถึงศาสนสถานที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ลักษณะแนวทางของผลงานจิตรกรรมสีน้ำของข้าพเจ้าเป็นการถ่ายทอดด้วยรูปแบบเหมือนจริง สื่อสารกับผู้ชมด้วยภาพวาดทิวทัศน์โดยตรงไป ผสมผสานกับการใช้ทฤษฎีการสอดแทรกสีในบรรยากาศที่มีผลต่อ การวาดภาพสีน้ำ โดยการศึกษาการระบายสี การใช้คู่สีที่มีความสดจัดจ้านทรงพลังจากผลงานสีน้ำของอาจารย์วิริยาภรณ์ประภาส ศิลปินที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจ ประกอบกับการวาดภาพสีน้ำแบบ เก็บรายละเอียดทุกจุดทุกมุมตามแบบของจริงของอาจารย์สุรพล แสนคำ, Eleanor Mill และ Masato Watanabe ซึ่งสร้างอิทธิพลให้กระบวนการสร้าง

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของผู้วิจัยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การให้ความสำคัญต่อรายละเอียดในภาพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ชมงานสามารถเข้าใจเกิด ความรู้สึกคุ้นเคยกับสถานที่และสภาพแวดล้อมในภาพตลอดจนเข้าถึงในตัวผลงานได้มากยิ่งขึ้น

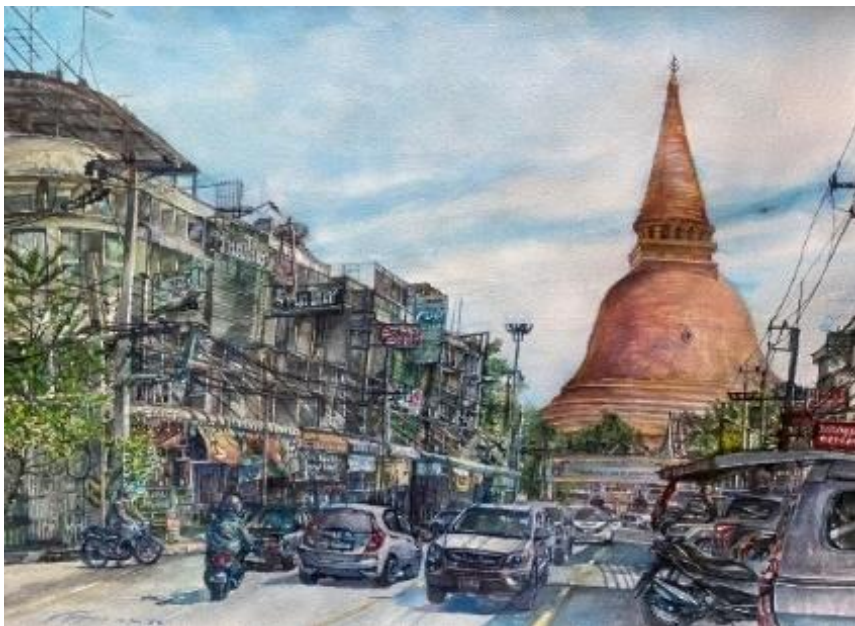
ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “พระราชวังสนามจันทร์” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนครปฐม ผลงานชิ้นนี้ข้าพเจ้าต้องการสื่อให้เห็นความสง่างามของตัวสถาปัตยกรรมของพระตำหนักขาลิมมิงคลอาสน์ ซึ่งมีสีแดงตัดกับโน้สโดยรวมของภาพที่เป็นสีโทนเย็นของสีเขียวและสีฟ้าของต้นไม้ ใบหญ้า ท้องฟ้าและพื้น ด้วยเทคนิคการระบายสีน้ำลงบนกระดาษที่มีผิวเรียบซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวาดภาพเพื่อเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ของตัวสถาปัตยกรรมของพระตำหนักขาลิมมิงคลอาสน์ การจัดองค์ประกอบของภาพด้วยการสร้างจุดนำสายตาด้วยตัวอาคารที่ทอดจากด้านซ้ายมือของ รูปภาพไปสู่ด้านขวามือของรูปภาพและสร้างมิติที่เกิดขึ้นจากการผลักระยะจากหน้าไปสู่ระยะไกลสุดสายตาดจนสร้างความรู้สึกให้เหมือนเดินลึกเข้าไปในภาพได้

ภาพที่ 2 “พระราชวังสนามจันทร์” เทคนิค จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 40 X 50 เซนติเมตร .

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “พระปฐมเจดีย์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ (landmark) ของจังหวัด นครปฐม ซึ่งเป็นแหล่งโบราณสถานคู่บ้านคู่เมืองของชาวนครปฐม ข้าพเจ้าต้องการแสดงออก ถึงการใช้ชีวิตของผู้คนที่คราคร่ำไปด้วยการสัญจรทางรถยนต์และรถจักรยานยนต์ สภาพแวดล้อมของตึกอาคารบ้านเรือน บริเวณที่แหล่งที่ตั้งของพระปฐมเจดีย์ซึ่งเป็นย่านใจกลางเมืองศูนย์การค้าหลักของนครปฐม การระบายสีน้ำลงบนกระดาษที่มีผิวหยาบต้องการ แสดงถึงร่องรอยความเก่าแก่ของตัวตึก ตัวอาคารที่อยู่ มาตั้งแต่ก่อนซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง ภาพวาดนี้อาจจะเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์อีกชิ้นหนึ่งหากในอนาคตตึกอาคารเหล่านี้ถูกรื้อ ถอนซ่อมแซมจนหมด องค์ประกอบของภาพจะถูกจัดให้อยู่ตามหลักของทัศนียภาพแบบจุด เดียวนำสายตาไปสู่ องค์พระปฐมเจดีย์ประธานหลักในภาพ ทำให้เกิดมิติทางลึก อีกทั้งเส้น โครงสร้างของตัวอาคาร เสาไฟฟ้าริมถนน รูปทรงของรถยนต์ที่ถูกจัดวางในลักษณะนี้จะทำให้ ผู้ชมรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง โทนสีหลัก ๆ ของผลงานสีนี้ค่อนข้างออกไปในโทนกลาง ซึ่งมีน้ำหนักไปทางเทาหม่นตามบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานที่ ซึ่งจะตัดกับสีของ องค์พระปฐมเจดีย์ที่มีสีที่สว่างเด่นชัดกว่า เทคนิคการระบายสีน้ำแบบแห้งบนแห้ง เพื่อเก็บ รายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ของโครงสร้างตึก ความเก่าแก่ของห้างร้านต่าง ๆ ที่ดำรงชีพทำมาหากินในอาคารแห่งนี้

ภาพที่ 3 “พระปฐมเจดีย์” เทคนิค จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 45.5 X 61 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “วัดไร่ขิง” ศาสนสถานมีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นศูนย์รวมความศรัทธา ชาวพุทธ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวของชาวนครปฐมและ นักท่องเที่ยว ชาวเจ้าจึงเลือกที่ถ่ายทอดมุมพักผ่อนหย่อนใจภายในวัดไร่ขิง ซึ่งตระการตาไปด้วยสีสันของสิ่งของต่าง ๆ ที่ถูกจัดวางไว้ ภาพจิตรกรรมสีน้ำชิ้นนี้ยังคงใช้หลักทฤษฎีทางทัศนียภาพแบบจุดเดียวและการวางขนาดของรูปทรงที่อยู่ระยะหน้า กลางและไกล เพื่อนำสายตาไปในทางลึกตรงกึ่งกลางของภาพ ส่วนคนที่อยู่ในภาพวาดจะเน้นเฉพาะคนที่เห็นจุดสังเกตหลัก ๆ หรืออยู่ในระยะหน้าซึ่งจะมีเพียงไม่กี่คน การระบายน้ำหนักของสีในผลงานชิ้นนี้จะแทนค่าแสงและเงาที่ตัดกันอย่างรุนแรงทำให้เห็นรูปทรงที่เด่นชัด เคลื่อนไหว ทั้งรู้สึกถึงแสงแดดยามเที่ยงวัน

ภาพที่ 4 “วัดไร่ขิง” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 40X50 ซม.

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ตลาดน้ำดอนหวาย” ในเบื้องต้นมีเป้าประสงค์ในการถ่ายทอดภาพตลาดน้ำดอนหวาย ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งขายสินค้าซึ่งเป็นผลผลิตจากชุมชนของชาวนครปฐมและ นักท่องเที่ยว แต่เมื่อได้เดินออกมาด้านนอกได้เห็นภาพของการสัญจรทางน้ำด้วยเรือโดยสารข้ามฟาก ภาพกิจกรรมของการให้ทานโดยการให้อาหารปลาในแม่น้ำท่าจีน ชาวเจ้าจึงเกิดแรงบันดาลใจในการถ่ายทอดภาพจิตรกรรมสีน้ำเพื่อ

แสดงออกถึงวิถีสัญจรของผู้คนที่ต้องการจะเดินทางมาที่ตลาดน้ำดอนหวาย ซึ่งอาจจะเป็นภาพที่เราคุ้นชินกันมาตั้งแต่เด็ก แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งจะเป็นที่แปลกตากับวัฒนธรรมนี้สำหรับผู้มาจากต่างถิ่น โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ผลงานชิ้นนี้มีการใช้รูปทรงและขนาดของฝีแปรงแทนค่ารูปทรงของวัตถุในภาพ เช่น รอยยับของเสื้อผ้า ลักษณะของผู้คนในอิริยาบถต่าง ๆ ทิศทางของฝีแปรงที่ปาดป้ายเพื่อแทนค่ากระแสน้ำที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวหมุนวน เชี่ยวกราก

ภาพที่ 5 “ตลาดน้ำดอนหวาย” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 45.5 X 61 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ตลาดล่าง นครปฐม” เป็นภาพของตลาดล่าง ตลาดเก่าแก่ซึ่งเป็นอยู่ข้างอู่ของชุมชนในตัวเมืองจังหวัดนครปฐม โดยมีร้านค้าต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะผักผลไม้สด เนื้อสัตว์ทำการค้าขายทุกวัน เอกลักษณ์ของผลงานชิ้นนี้คือการวางองค์ประกอบของภาพด้วยโครงสร้างคานปูนของตัวอาคารเก่าที่วิ่งสอดรับไปมามากมายตามหลักการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และแสงจากภายนอกยังสามารถลอดผ่านกระจกบานใหญ่ด้านบนทำให้ภาพมีแสงเงาที่ตัดกันและน้ำหนักที่หลากหลาย ข้าพเจ้าคุมน้ำหนักของภาพให้มีดีกว่าขึ้นก่อนหน้านั้น เพราะเป็นบรรยากาศภายในตัวอาคาร และใช้เทคนิคการระบายแบบเปียกบนเปียกให้ความรู้สึกของร่องรอยปูนที่เปียกชื้น คราบน้ำเปียกฉะบนทางเดินหรือแม้กระทั่งความฉ่ำของเนื้อสัตว์

ภาพที่ 6 “ตลาดล่าง นครปฐม” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 29.7 X 42 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ชีวิตในกลุ่มน้ำท่าจีน” เป็นชิ้นที่ผู้วิจัยมีเป้าประสงค์ในการนำเสนอภาพการใช้ชีวิตบนผืนแม่น้ำท่าจีนของ ชาวบ้านในจังหวัดนครปฐม ซึ่งจากภาพยังคงเห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นของผู้คนที่อาศัยตามริม แม่น้ำ สภาพบ้านเรือนไม้ทรงไทยโบราณเก่า ๆ ที่นับวันจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลารวมถึงการสัญจรทางน้ำโดยการพายเรือเป็นภาพที่ไม่ได้พบเห็นกันบ่อย ณ ปัจจุบัน ชาวบ้านจึงใจใช้ทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนานเป็นองค์ประกอบหลักในภาพและกำหนดสีในภาพให้อยู่ในวรรณะเย็นสงบ ได้แก่อนสีเขียวเป็นสีโดยรวมของภาพและการวางโครงสร้างองค์ประกอบของวัตถุในภาพแบบเป็นแนวนอนขนานกัน โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มรูปทรงของบ้านริมน้ำจะแผ่ขยายด้านแนวนอนของภาพ เช่นเดียวกันกับรูปทรงของเรือและคนแจวเรือ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลของการสร้างอารมณ์ความรู้สึกของความสงบนิ่ง เอื่อย ๆ อยู่เย็นเป็นสุข ตามวิถีชาวบ้านริมคลอง

ภาพที่ 7 “ชีวิตในลุ่มน้ำท่าจีน” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 29.7 X 42 เซนติเมตร

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม ในชุดนี้ ได้นำเอาวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นตัวตั้ง โดยมีแนวคิดแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่ในจังหวัดนครปฐม โดยผลงานจิตรกรรมสีน้ำทั้ง 6 ชิ้นได้นำเอามุมมองของภูมิทัศน์ทางสถาปัตยกรรมอาคารสิ่งก่อสร้างเข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในภาพ จากการลงพื้นที่เพื่อถ่ายภาพเก็บข้อมูลที่จะใช้ในการสร้างสรรค์ลั่วนเป็นแหล่งชุมชนทั้งสิ้น จึงต้องใช้ทฤษฎีทางทัศนียวิทยา (perspective) เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อแสดงความเป็น 3 มิติ แสดงระยะ ใกล้ไกล ดังนั้นการร่างภาพ (Sketch) ในขั้นตอนเริ่มต้นจะเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานในขั้นตอนต่อไป เพราะหากยังร่างโครงสร้างละเอียดมากเท่าใดการทำงานในขั้นตอนต่อไปจะง่ายมากขึ้น ซึ่งผลของการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับ งานวิจัยสร้างสรรค์ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการนำแนวคิดเรื่องความประทับใจในบรรยากาศจากการทำงานและค้นหาคำตอบที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสีสันเชิงความงามทางสุนทรียภาพ (มานิชพรหมจรรย์, 2557) และการทำวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ยังได้ผลลัพธ์ทางความงามในวัฒนธรรมสามัญที่สะท้อนความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยภายในเมืองแห่งนี้ในด้านบวก เพื่อต้องการให้ผู้คนส่วนใหญ่ได้ สนใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา (วิฑูรย์ ทองเขียว, 2547)

อีกทั้งข้าพเจ้าได้ศึกษาเทคนิคการใช้สีและแนวทางผลงานจิตรกรรมสีน้ำจากศิลปินผู้มีผลงานเป็นที่รู้จักซึ่งให้อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า ไปสู่กระบวนการระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการทางจิตรกรรมสีน้ำ เช่น การระบายแบบแห้งบนแห้ง เปียกบนเปียก เพื่อแทนค่าแสงและเงา หรือรูปทรงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัวผลงาน เพื่อให้ได้อารมณ์บรรยากาศของทิวทัศน์สถานที่นั้น ๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สามารถตอบรับกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นอกจากนี้ผลการวิจัยสามารถเชื่อมโยงไปสู่การบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ผลงานทั้งหมดที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอ ภาพทิวทัศน์ของเมืองนครปฐมด้วยมุมมองที่สะท้อนถึงบริบทการใช้ชีวิตของผู้คนสภาพแวดล้อมที่ถ่ายทอดด้วยรูปแบบและเทคนิคทางจิตรกรรมสีน้ำในแนวทางเหมือนจริง การวาดภาพระบายสีโดยการพยายามตามแบบของจริงที่ปรากฏในข้อมูลภาพถ่าย ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการเลือกใช้ตัวสี การผสมสีเพื่อแทนค่าวัตถุต่าง ๆ การสอดแทรกประสานกันของสีที่ส่งอิทธิพลต่อวัตถุที่อยู่ข้างเคียงกันในบรรยากาศ การใช้ฝีแปรงแทนค่ารูปทรงต่าง ๆ ทั้งขนาดและทิศทางของฝีแปรงที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความรู้สึกของการเคลื่อนไหวเด่นชัดในภาพวาด ทำให้เกิดสุนทรียภาพสื่ออารมณ์สื่อความหมายความในผลงาน อีกทั้งยังเป็นประสบการณ์ให้แก่ตัวข้าพเจ้าในการทำงานจิตรกรรมสีน้ำอีกด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานในครั้งต่อไปควรมีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแนวทางภาพจิตรกรรมทิวทัศน์เช่นนี้มาใช้ในการนำเสนอภาพลักษณ์ ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ด้วยมุมมองผ่านทางผลงานศิลปะ หรืออาจนำไปสู่การจัดการประกวดแข่งขันวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ในจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการชักชวนให้เยาวชน นักเรียน นักศึกษาและคนรุ่นใหม่ได้หันมาสนใจสภาพแวดล้อมวิถีชุมชน สร้างเป็นความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่และจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนที่ตนเติบโตมา อีกทั้งการทำงานศิลปะยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ฝึกสมอง เกิดความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกาย ฝึกให้มีสมาธิ และส่งผลด้านอารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรียะ

กิตติกรรมประกาศ

จิตรกรรมสีน้ำ: การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ทักษิณา พิพิธกุลและผู้ให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะแนวทางตลอดการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำชุดนี้ตลอดจนคอยให้กำลังใจเอาใจใส่เป็นอย่างดีขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่มอบโอกาสและทุนสนับสนุนใน

การทำงานวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ขอขอบคุณ อาจารย์ Arlene de Castro Bobadilla ที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าหาข้อมูลด้านต่าง ๆ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพล แสนคำ ผู้เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานจิตรกรรมสีน้ำ รวมไปถึงคุณพ่อเสรี หงษ์ทอง บิดาผู้ล่วงลับของผู้วิจัยที่มีพระคุณสูงสุดในชีวิตที่ทำให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู คอยสนับสนุน คอยสั่งสอนต่อบุตรด้วยความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- ธเนศ สังข์สุวรรณ. (2558). Urban Sketching : Thai Edition (ฉบับแปลไทย) โดย Thomas Thorspeckem. นนทบุรี: ไอดีซี.
- นัฐประชา หงษ์สุวรรณ. (2558). สีน้ำภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: วาดศิลป์.
- บริรักษ์ ศุภตริยวรพงศ์และคณะ. (2562). การสร้างสรรค์ จิตรกรรม: รูปและสัญลักษณ์ในวิธีชนบท. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11 (2), 156-179.
- พจ ธรรมพีร. (2022). ความทรงจำคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/featurearticles/memory?fbclid=IwAR3FGv3XYX6z2BDTRY3dOkVbqiAA5QH68eEe2h5vzgzMYFWxVJuqj9WWmlg>
- มานิช พรหมจรรย์. (2557). สีในแสงบนผืนน้ำปากน้ำระยอง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทวัส ทองเขียว. (2547). ความงามในความธรรมดาสามัญ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภพงศ์ ยืนยง. (2558). จิตรกรรมภาพทิวทัศน์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สุพจน์ สุทธิยุทธ์. (2550). จิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์ : กรณีศึกษาผลงานจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์ ของแฟรงค์ เว็บ์ และเวอร์จิเนีย คอปป์ . ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรพล แสนคำ. (2552). A Water and Oil Painting Exhibition “Suraporn”’s Travelogue by Surapon Saenkham. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์ พรินท์ จำกัด.
- สุวัฒน์ ปุดตวงศ์. (2549). เขียนภาพด้วยสีน้ำ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.